

מאי קא עביר? ? וכי מה עשה השליח
המסכן שאתה מחייבין?!

והרי קרוב לאונס הוא, כיון שלא ידע
שמעות של הקדש הם, ולמה חייב
[תוספות]?!

היינו כהררין התלויין בשערה.

אמר רב אשי: מאי קושיא היא זו?! דלמא
לכן מעל השליח, מירי דהוה אשאר מוציא
מעוה קדש לחולין?!

כלומר: אין זה אונס אלא שוגג, וכל חיוב
על מעילה, בשוגג הוא?!

אלא אמר רב אשי: לא נצרכא אלא
לכדתנן:

נטל לעצמו אבן או קורה של הקדש, הרי זה
לא מעל בנטילה.

ואם נתנה הנוטל לחבירו:

הוא, הנוטל, מעל בנתינתו, שהרי הוציאן
מיד הקדש לחולין [רש"י].

וחבירו לא מעל לכשישתמש בהם, הואיל
ועל ידי מעילת הנותן כבר יצאו לחולין.⁽¹⁰⁾

ותלוי הוא בשערה, כי יש לתמוה, ולומר:
מכדי מישקל שקלה [הרי לקחה הנוטל], ואם
כן מה לי הוא [מה לי השאירם בידו], ומה לי
נתנה לחבירו, בין כך ובין כך יש לנוטל
למעול [על פי רש"י במסכת מעילה]?!

כלומר: הואיל והוצאה מרשות הקדש
חשובה מעילה, מה הפרש יש בין הוצאה

מרשות הקדש לרשותו, לבין הוצאה לרשותו
של אחר?!

היינו כהררין התלויים בשערה.

ודחינן: ומאי קושיא היא זו?! דילמא
כדפירשה שמואל.

דאמר שמואל: אף שהמוציא מרשות הקדש
לרשותו שלו חשובה מעילה, מיהו הכא
במשנתנו מיירי

בגזבר המסורות לו אבני בנין של הקדש יא-א
הוא דעסקינן, דכל היכא דמנחה, ברשותא
דידיה מנחה.

כלומר: אף קודם שנטלם לעצמו ברשותו
שלו היו מונחים, נמצא כשנטלם לא שינה
בהם כלום כדי שתהא חשובה הוצאה
מרשות הקדש.

ומפרשינן: אלא מסיפא, כלומר: סיפא של
המשנה, חידוש התלוי בשערה הוא:

בנאה בתוך ביתו, הרי זה לא מעל, עד
שידור תחתיה של האבן בשיווי שוה
פרוטה.

והרי יש לתמוה: מכדי כשבנאה בתוך ביתו,
הרי שנויי שנייה [שינה אותה] בכך שסיתתה
וקבעה בבנין, וכיון שכן, מה לי דר ומה לי
לא דר, הרי שינוי זה עצמו למעילה
ייחשב?!

היינו כהררין התלויין בשערה.

ודחינן: ומאי קושיא?! דילמא לכדרב,
כלומר: כפירושו של רב.

10. לשון רש"י: וחבירו לא מעל בכל שיעשה הוא בה, דהא דידיה היא, ועליה דהיאך לשלומי

דאמר פירש רב, הכא במאי עסקינן: כגון שהניחה כמות שהיא על פי פתח הארובה [העשויה כעין חלון לבית], ולא שינה בה כלום שתהא חשובה מעילה, ולפיכך רק אי דר בה ונהנה ממנה, אין, אכן מעילה היא זו, אבל אם לא דר ביה, לא מעל.

ולפיכך מפרשינן למשנתנו: **אלא לעולם כדרבא**, שפירש משנתנו על הא דתניא: נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח, שמעל השליח. וחידוש הוא, הואיל ו"שליח עניא" שמעל בדבר שהוא קרוב לאונס, מאי קא עביד.

ודקא קשיא לך מה חידוש יש בדבר, והרי ודאי יש לו למעול, מידי דהוה אשאר מוציא מעות הקדש לחולין בשוגג — שמעל, ואף מעילת השליח אינה אונס אלא שוגג, ודין הוא שימעול השליח?!

לא תיקשי, כי אין הנדון דומה לראיה:

התם — כל מוציא מעות הקדש מפני שנתחלפו לו במעותיו שלו — משום הכי מעל, ואין אנו מחשיבים אותו לאונס, משום דמידע ידע דאיכא זוזי דהקדש [יודע היה שיש בידו מעות של הקדש], ולכן איבעי ליה לעיוני [היה לו לבדוק אם לא נטל בטעות מעות הקדש], ולפיכך אין הוא חשוב אונס אלא שוגג, ולכן הוא חייב על המעילה.

אבל **הכא**, בשליח שקיבל מעות מיד בעל הבית — מי ידע השליח שיש בידי בעל

הבית מעות הקדש ויש לחוש שמא נתחלפו אלו באלו? ואין זה אלא קרוב לאונס, והיה צריך להיות פטור, וחיובו במעילה הוא חידוש.

והיינו כהררין התלויין בשערה.

שנינו במשנה: שהן מקרא מועט והלכות מרובות:

תנא בברייתא: דיני טומאות נגעים ודיני אהלות בטומאת מת, מקרא מועט הם והלכות מרובות.

ותמהינן: וכי נגעים, מקרא מועט הוא? והרי נגעים — מקרא מרובה הוא!

אמר רב פפא, הכי קאמר:

נגעים, מקרא מרובה, והלכות מועטות.

ואילו אהלות, מקרא מועט והלכות מרובות.

ומאי נפקא מינה?

להורות לך: אי מסתפקא לך מילתא בנגעים, עיין בקראי. ואי מיסתפקא לך מילתא באהלות, עיין במתניתין.

שנינו במשנה: הדינין וכו' יש להן על מה שיסמוכו:

להקדש. כדכתיב: ואשר חטא מן הקדש ישלם. וביארו אחרונים הטעם שהוצרך רש"י להזכיר לענין פטור המקבל — משום שמעילה מוציאה לחולין את ההקדש — את חיובו של הנותן בתשלום.

כי רש"י סבירא ליה בטעם הדין שיצא ההקדש לחולין על ידי מעילה, שהוא משום שנתחייב המועל לתת את תמורתו להקדש, ולפיכך נעשו שלו ונתחללה קדושתם.

ודייקנין לשון "על מה שיסמוכו", דמשמע שאינם מפורשים בתורה, אלא יש להם סמך, ולפיכך תמהינן:

והרי מיכתב כתיבן דינין בתורה במפורש!

ומשנינן: לא נצרכא משנתנו שאמרה על הדינין שאין להם אלא סמך ואינם מפורשים אלא לכדאמר רבי, ולדינים כיוצא בו [רש"י], שאינם מפורשים בתורה.⁽¹⁾

דתניא: רבי אומר: כתיב "כי ינצו אנשים, ונגפו אשה הרה [ולא נתכוונו לה], ויצאו לדיה, ולא יהיה אסון [באשה, שלא מתה]. ענוש יענש [הנוגף, בתשלום דמי הולדות], כאשר ישית עליו בעל האשה, ונתן בפלילים [בבית דין]".

"ואם אסון יהיה [שמתה האשה], ונתתה נפש תחת נפש".

ופירש רבי את "נפש תחת נפש" שהיינו תשלום ממון של דמי הנפש, מפני שלא נתכוין להרוג את האשה, אלא רק את חבריו.

אתה אומר שכונת הכתוב לתשלום ממון, או אינו אלא כוונתו לנטילת נפש ממש, שחייב המכה מיתה אף שלא נתכוין להריגת האשה אלא רק להריגת בעלה?

הרי אתה למד בגזירה שוה: נאמרה "נתינה" למטה באשה [ונתתה נפש תחת נפש], ונאמרה "נתינה" למעלה [ונתן בפלילים] גבי דמי ולדות.

מה לחלן, בדמי ולדות, היינו ממון.

אף כאן, גבי האשה, היינו ממון ולא מיתה, כיון שלא נתכוין לאשה.

שנינו במשנה בכלל הדברים התלויים בשערה: העבודות בקרבן:

ותמהינן: והרי דיני העבודות בקרבן מיכתב כתיבן בתורה ומפורשים הם, ולא נסמכים בעלמא?!

ומשנינן: לא נצרכא אלא לעבודת הולכת הדם בכל הקרבנות, שעיקר עבודה זו לא כתובה במפורש בתורה.

דתניא: "והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם", זו קבלת הדם —

ולפיכך אפקה רחמנא לעבודת קבלת הדם בלשון הולכה [שכתבה התורה לקבלת הדם בלשון "והקריבו", שהיא עבודת הולכת הדם].

וכמו כן מצינו ש"לקרב" משמעותו היא הולכה, דכתיב "והקריב [כמו: וקירב] הכהן את הכל, והקטיר המזבחה", ואמר מר: "והקריב" — זו הולכת אברים לכבש.

כדי למימרא [ללמדנו]: דעבודת הולכה של הדם — לא תפקה מכלל קבלה!

דהיינו, אל תוציאנה לעבודת הולכת הדם מכלל דיני עבודת קבלת הדם, אלא תהיה שוה לה לכל דבריה.

והוצרך הכתוב להשוותם, כדי להשמיענו,

1. ומיהו מדברי התוספות סוף ד"ה לא, מוכח, שבדוקא אמרו דין זה ולא דינים אחרים, שהרי רצו להוכיח מסתם משנתנו שהלכה כרבי.

שאף על גב שמלאכת הולכה היא עבודה שאפשר לבטלה, והיינו, שאינה מחוייבת בכל ענין כמו שאר העבודות, אלא יש פעמים שאפשר להמנע מלעשותה, וכגון אם רצה, רשאי לשחוט את הבהמה סמוך למזבח, ואז אינו זקוק להולכה.

מכל מקום, במקום שלא ביטלה, ההולכה של הדם בכלל עבודת הקרבן היא, ואם חישוב מחשבת פיגול בעבודת ההולכה, הרי זה פיגול את הקרבן. וכמו כן, צריכה עבודת ההולכה, כמו עבודת הקבלה, להעשות דוקא על ידי כהן, הלבוש בבגדי כהונה, וכן פוסל בה עבודתו של אונן, או יושב, או ערל [רש"י].

שנינו במשנה בכלל הדברים התלויים בשערה: הטהרות:

ותמהינן: והרי דיני טהרות מיכתב כתיבן בהדיא?!

ומפרשינן: לא נצרכא אלא לשיעור מקוה, דלא כתיבא.

דתניא: כתיב: ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע, ורחץ במים את כל בשרו:

ומפרש לקרא:

"ורחץ במים" [הבי"ת נקוד בפת"ח, וכאילו

אמר הכתוב "בהמים", דהיינו מים הידועים והמיוחדים], ללמדך: שיטבול במי מקוה ולא במים שאובין.⁽²⁾

"את כל בשרו", משמע שיש לטבול את כל בשרו כאחד [רש"י עירובין], כדי ללמדך שיעור מקוה, שיהיו בו מים בשיעור שכל גופו של אדם בינוני עולה בהן.

וכמה הן: אמה על אמה, ברום שלש אמות.

ושיערו חכמים מי מקוה שהוא ארבעים טאה.⁽³⁾

שנינו במשנה: והטמאות וכו' יש להן על מה שיסמכו:

ותמהינן: והרי דיני טומאות מיכתב כתיבן בהדיא?!

ומפרשינן: לא נצרכא אלא לשיעור ערשה מן השרץ שהוא מטמא, דלא כתיבא במפורש בתורה.

דתניא:

כתיב: "וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ: החולד והעכבר והצב למינהו. והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת. אלה הטמאים לכם בכל השרץ.

כל הנוגע בהם במותם יטמא עד הערב.

מדלא כתיב "חיים".

3. כתבו התוספות כאן, ששיעור זה הוא לקומת האדם מלבד הראש, וכל גופו עולה בהם על ידי הרכנת הראש.

2. ובתוספות פירשו: מי מקוה היינו אשבורן [מים נקווים ועומדים ולא זוחלים], כדאמרינן: מעין מטהר בזוחלין, ומקוה באשבורן. ובטורי אבן פירש, שבא להשמיענו שאין צריך מים חיים, וכן הוא ברש"י עירובין ד ב ד"ה במים, שפירש: המכונסין, משמע אע"ג דלאו חיים,

וכל אשר יפול עליו מהם במוותם יטמא".

ודרשינן: "כל הנוגע בהם".

יכול לא יהיה טמא מי שנגע בשרצים הנזכרים עד שיגע בכולן [בכל שמונת השרצים הטמאים האמורים בפרשה]?

תלמוד לומר: "וכל אשר יפול עליו מהם", ומשמע אפילו במקצתם.

יכול יטמא הנוגע במקצתן של שמונת השרצים?

תלמוד לומר: "כל הנוגע בהם", דמשמע אינו טמא עד שיגע בכלן.

וכיון שמקרא אחד אומר כך, ומקרא אחר אומר אחרת, הא כיצד?

אינו טמא עד שיגיע במקצתו של שרץ שהוא, שיהיה שיעורו של מקצת השרץ, ששיעור שרץ אחר כולו.

כלומר: אפילו נגע במקצת שרץ, שיש בו שיעור של שרץ שלם, הקטן שבשרצים, הרי הוא טמא.

ושיערו חכמים ששיעור זה הוא בכעדשה.

שכן חומט — שהוא אחד משמונה שרצים המטמאים — תחלתו [תחילת ברייתו] הוא בכעדשה. ולכן הנוגע אפילו במקצת שרץ, אם יש בו שיעור עדשה, שהוא שיעור של שרץ שלם [החומט], הרי הוא טמא.

רבי יוסי ברכי יהודה אומר: "מקצתו שהוא ככולו" שמטמא היינו מקצת שרץ שפעמים

יש בו חיות כשרץ שלם, כזנב הלטאה, שמפרכס אף אחר שנחתך מן הלטאה.

שנינו במשנה: ועריות יש להן על מה שיסמכו:

ותמהינן: והרי דיני עריות מיכתב כתיבן בהדיא, ואינן סמך בעלמא!?

ומשנינן: לא נצרכא

אלא לערוות בתו מאנוסתו [שנולדה לו בלי יא-ב שישא את אמה], שאף היא ערווה כמו בתו מן הנשואין, הן שאסורה עליו, והן לחייב אותו עליה, דלא כתיבא בהדיא בתורה. (4)

ומניין אנו לומדים דין בתו מאנוסתו?

דאמר רבא: אמר לי רבי יצחק ברכי אבדימי, אתיא בגזירה שוה:

כתיב גבי בתו ובת בתו מן הנשואין: ערות אשה ובתה לא תגלה. את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה. שארה "הנה", "זימה" היא.

וכתיב גבי בת בתו מן האונסין: ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותך, כי ערותך "הנה".

וכתיב גבי חמותו: איש אשר יקח את אישה ואת אמה "זימה" היא באש ישרפו אותו ואתהן.

ואתיא תחילה בגזירה שוה, "הנה" [האמור בבת בתו מן האונסין] מ"הנה" [האמור בבת בתו מן הנשואין], כדי ללמד איסור בתו מן האונסין בגזירה שוה, כך:

4. בתו מאשתו היא בכלל מה שאמרה תורה: ערות אשה ובתה לא תגלה, שהרי בתו מאשתו